

<http://dx.doi.org/10.18524/2307-4558.2017.27.107891>

УДК 811.111'367.322:82-312.4

СТЕПАНЕНКО Ольга Олександрівна,

голова Циклової комісії «Іноземної мови» Одеського морехідного училища рибної промисловості імені О. Соляника, викладач англійської мови; вул. Мечникова, 134, м. Одеса, 65028, Україна; тел.: +38 093 4517053; e-mail: solga971@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-7800-6785

МОВЛЕННЄВІ ТА КОМПОЗИЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІРТУАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДЕТЕКТИВНОМУ РОМАНІ

Анотація. Мета представленої роботи полягає у висвітленні домінуючої стратегії комунікативної поведінки сищика як лідера діалогічного спілкування, кінцевою інтенцією якого є дізнання істини, або отримання нового знання. **Об'єктом** дослідження виступає художній діалог сучасного англomовного детективного роману. **Предмет** дослідження — мовленнєві стратегії детектива-слідчого, що у процесі спілкування з іншими персонажами намагається розкрити таємницю злочину. У ході розв'язання поставлених завдань у роботі застосовано такі **методи** опису та лінгвістичного спостереження, комунікативно-контекстуальний підхід, елементи методу прагматичного аналізу. **Результати** спостереження збагачують традиційне уявлення про віртуальну мовленнєву взаємодію лідера і послідовника в діалозі детективного роману. Як правило, така взаємодія розглядається в кожному окремому випадку як вертикально спрямований мовленнєвий хід лінійної побудови. Результати дослідження надають можливість зробити деякі **висновки**. Базовою стратегією спілкування головного персонажу в англomовному літературному діалозі детективного роману виступає стратегія м'якого аргументування. Вектор вирашної стратегії радіально спрямовано від детектива-слідчого до підозрюваних, які займають периферійну позицію в діалозі.

Ключові слова: детективний роман, літературний діалог, комунікативна стратегія, м'яке аргументування, діалогічний лідер.

Постановка проблеми. У віртуальному діалозі, як відомо, відзеркалюються основні чинники функціонування реального діалогічного спілкування [15, с. 32–41]. Сприйняття художнього діалогу читачем залежить не тільки від змістовного навантаження реплік, що його складають, але й від комунікативних стратегій персонажів, якими наділяє їх автор. Специфіка художнього діалогу детективного роману полягає, насамперед, у тому, що його персонажі не займають у діалозі рівноположної позиції, де можна виділити головну фігуру детектива-слідчого. Оскільки, за законами жанру, в кінці роману він все ж-таки дознається істини, його лінію мовленнєвої поведінки можна вважати вирашною.

Представлена стаття присвячена розгляду побудови віртуального діалогу персонажів у детективному романі в аспекті залучення мовцями комунікативних стратегій. У лінгвістичній теорії визначення мовленнєвої стратегії як такої чітко не окреслено. Актуальність проведеного дослідження вбачаємо, як у загальній гносеологічній важливості проблем організації успішності мовленнєвої комунікації, так і в тому факті, що проблема визначення домінуючої стратегії спілкування сищика в англomовному детективному романі не отримала в сучасній спеціальній літературі достатнього висвітлення.

Місце досліджуваної проблеми в науковому лінгвістичному просторі. Загалом, комунікативна лінгвістика визначає стратегію як «оптимальну реалізацію інтенцій мовця задля досягнення конкретної мети спілкування» [2, с. 118]. У сучасних наукових дослідженнях гуманітарних технік організації ефективною документації поєднано здобутки суміжних наук, таких як логіка, філософія, соціологія, психологія. Отже, вивчення мовленнєвих стратегій, з точки зору побудови діалогічного віртуального спілкування, пов'язано з багатьма соціальними, мовленнєвими та культурними факторами.

С. В. Штурхецький пише, що сам процес комунікації і всі його акти є за своєю суттю стратегічними діями вербальних партнерів [13, с. 74]. У процесі діалогізування, за даними психологів, мовленнєві повідомлення, висловлені мовцем вільно, без примусу з боку слухача, складають не більше 15 % загального обсягу тексту [9, с. 42]. Нейтральні констатуючі заяви мовця зазвичай якимось коментуються слухачем та уточнюються їм, а також є стимулом до запиту нової інформації. Розподіл інформації між комунікантами регулює їхню взаємну потребу в уточненні цієї інформації, або висловленні свого уточнення. Можна припустити, що постановка питань певного типу зумовлює змістовний характер діалогічного спілкування. «Під значенням питання розуміють сукупність відповідей, що допускаються цими питаннями» [3, с. 13]. Звідси, в мовленнєвому продукті-тексті з'являються два типи ставлення до об'єкту бесіди: знання / незнання; знання поверхневі / знання більш повні.

Зазначені вербальні техніки спілкування сягають філософського вчення про комунікацію як відкрити систему, що відбивається в працях Ю. Хабермаса, К. Ясперса, К.-О. Аппеля. Розглядаючи за П. Грайсом мовленнєву інтеракцію як «мовну гру» чи «комунікативне поле бою» [14, с. 43], стає очевидним, що результат спілкування більшою мірою зумовлено лініями вербальної поведінки, що вживаються мовцями у процесі діалогізування. Останні традиційно розглядаються у лінгвістиці як

комунікативні або мовленнєві стратегії. Звідси, комунікативна стратегія — це соціальна дія, яка спрямована на управління мовленнєвою поведінкою співрозмовника.

Постановка завдань і відбір матеріалу й методів дослідження. Мета представленої роботи полягає у виявленні домінуючої стратегії комунікативної поведінки сищика як лідера діалогічного спілкування, кінцевою інтенцією якого є дізнання істини, або отримання нового знання. Об'єктом дослідження виступає художній діалог сучасного англомовного детективного роману, предметом — мовленнєві стратегії детектива-слідчого, що в процесі спілкування з іншими персонажами намагається розкрити таємницю злочину. Розглядаючи діалогічний дискурс детективного роману як віртуальне спілкування комунікантів, ми в цій статті аналізуємо вербальні техніки отримання інформації в аспекті залучення в діалозі комунікативних стратегій і тактик. Виходячи з граматичних форм реплік у діалозі, вищезазначені два типи ставлення до об'єкту бесіди ми розглядаємо в дослідженні як репліки інтероговативного характеру і неінтероговативні репліки.

У процесі розв'язання поставлених завдань в роботі застосовано такі методи дослідження: опис і лінгвістичне спостереження, комунікативно-контекстуальний підхід, елементи прагматичного аналізу. Виходячи з того, що будь-який текст як цілісне комунікативне утворення являє собою складний феномен, знаково зафіксований і ситуативно зумовлений, його філологічна інтерпретація неможлива без дослідження комунікативних одиниць, з яких складається цей текст. Його аналіз передбачає вивчення конкретних складових (у нашому випадку речень) із залученням соціокультурних умов спілкування і ментальних процесів, що відбуваються у свідомості його учасників, як це показує автор у художньому творі. Отже, комунікативний підхід до аналізу конкретного фрагменту віртуального діалогу виявляє вербальні шляхи формування змісту тексту як структурної і семантичної цілісності, а також комунікативного навантаження одиниць, що його складають. «Формування змісту тексту направлено на виявлення кінцевої мети комунікації в процесі обміну інформації, в результаті якого відбувається взаємне проникнення комунікантів у внутрішній світ один одного» [12, с. 53].

Матеріал дослідження складають 4000 фрагментів діалогічного тексту, відібраних способом суцільної вибірки із 10 сучасних англомовних детективних романів.

Виклад основного матеріалу. Оскільки в комунікативному просторі тексту закладено його внутрішній смисловий зміст, існує деяка сукупність прямих або непрямих вербальних дій, спрямованих на виведення прихованої, але відомої співрозмовникам інформації у відкритий смисловий простір тексту. За визначенням О. С. Іссерс, мовленнєва комунікація — це стратегічний процес, базою якого є відбір максимально ефективних мовних ресурсів для досягнення певної комунікативної мети [5]. Вочевидь, обрана мовцем стратегія спілкування прогнозує не тільки напрямок діалогу, але й багато в чому його кінцевий результат.

У поданій роботі мовленнєва стратегія розуміється як набір однотипних комунікативних технік, спрямованих мовцем на реалізацію своєї комунікативної інтенції. При цьому природний процес спілкування, як і віртуальний діалог персонажів, відображає певні вербальні стратегії, що задіяні мовцями в процесі мовленнєвої інтеракції. Для досягнення своєї комунікативної мети співрозмовники використовують відповідні комунікативні тактики в межах обраної ними стратегії спілкування.

За визначенням О. Я. Гойхмана і Т. М. Надєїної [4, с. 208], мовленнєві тактики — це конкретні прийоми й окремі комунікативні техніки, що походять від стратегії спілкування. У своїй роботі ми поділяємо думку І. Б. Морозової про те, що всі існуючі лінії мовленнєвої поведінки можна подати відповідно до принципів і максимумів спілкування Г. П. Грайса [14]. Виходячи з принципу кооперації, що є, на думку вченого, основою діалогічного спілкування, ми, слідом за І. Б. Морозовою, розрізняємо комунікативні стратегії конформізму й аргументування [8, с. 128].

Зазначимо, що стратегія конформізму передбачає однакову готовність людей, що спілкуються, до комунікативної співпраці. У той час, як стратегія аргументування відображає розбіжність позицій співрозмовників і передбачає мовленнєву баталію протягом спілкування. Не будучи власне однорідною у своїх проявах, ця стратегія фактично представляє дві генеральні лінії поведінки: жорстке і м'яке аргументування. Жорстке аргументування використовує тактики особистісного пригнічення співрозмовника, погроз з боку мовця та інших порушень «максим» ввічливості Г. П. Грайса. М'яке аргументування інтегрує в собі дотримання основ кооперації Г. П. Грайса, що об'єктивуються у тактиках взаємної поваги, з тактиками непогодження, переконання і контраргументації [14, с. 134–135].

У будь-якому природному або віртуальному діалозі спостерігається взаємодія партнерів по комунікації, впорядкована в єдиний процес. Типовий хід діалогізування можна представити у вигляді послідовної спрямованості процесу взаємодії партнерів у спілкуванні і певної послідовності реплік, що слідують одна за одною за принципом імплікативних пар. Звідси, якщо один з партнерів починає говорити, то інший виступає в ролі слухача. У діалозі потенційно рівних партнерів у спілкуванні, ролі слухача і мовця розподіляються відносно рівномірно. У період зміни комунікативних ролей відбувається не тільки розвиток обговорюваної теми, а й перехід до наступного тематичного вузла. Проте, достатня кількість діалогів передбачає односпрямований вплив, де один з партнерів постійно стимулює розгортання діалогу, а другий підтримує / або не підтримує його. Таким чином, відносини між партнерами по комунікації представляють собою взаємодію комунікативного лідера та його

послідовників. За визначенням В. Г. Крисько, комунікативний лідер — це член групи, колективу, спільності, авторитетна особистість, яка завоювала авторитет і право впливати на інших людей і яка відіграє центральну роль в організації певних відносин і спільної діяльності [6]. Лідер в діалозі — це «партнер у діалогічній взаємодії типового зразка, який володіє стратегічною ініціативою ведення бесіди» [там же].

У нашому випадку, мова йдеться про лідера та його послідовника в діалогічній парі, де лідер є породженням структури вербальних взаємин цієї конкретної спільності. Таким чином, як вказує О. О. Селіванова, особистості комунікантів характеризуються, з одного боку, динамічністю в інтерпретації інтенцій співрозмовника, а з іншого, — статичністю і постійністю [11, с. 124]. Цю постійність ми вбачаємо у сталості комунікативних ролей лідера і його послідовника. Як відомо, будь-яке мовленнєве спілкування в групі зумовлено метою, яку збираються досягти комуніканти. Відповідно до цього, відбувається відбір і структурування мовленнєвих способів в цілому. З одного боку, стратегічність комунікативної мовленнєвої діяльності характеризується наявністю цілого ряду взаємопов'язаних систем, які виражають відносини між комунікантами, їхні потреби і стратегії. З іншого боку, кожен з комунікантів окремо є носієм різних типів комунікативних ролей.

У процесі роботи засвідчено, що протягом діалогізування комунікативний лідер або ініціатор спілкування задає тему і напрям бесіди, а також прогнозує перехід від одного тематичного вузла до іншого шляхом постановки питань. Отже, провідний партнер, або комунікативний лідер, будує загальну лінію мовленнєвої поведінки, яка, як показує дослідження персонажних партій діалогічного дискурсу англомовного детективного роману, є досить постійною. У процесі дослідження виявлено, що комунікативна роль лідера в таких діалогах залишається незмінною при зміні інтерактивних ланцюжків і належить детективові, що розслідує кримінальну загадку.

У мікросистемі діалогічного спілкування детективного роману реалізуються всі соціально-групові норми, характерні для малої групи комунікантів, що являють собою особливим чином організовану єдність лідера і послідовника. Лідер у психології розглядається як найбільш авторитетна особистість, авторитет якої зумовлено її ідеальним уявленням у свідомості оточення [10].

У поданій роботі комунікативний лідер в діалозі визначається як соціально або психологічно домінуюча мовна особистість, яка реалізує в переважній більшості випадків спілкування свою кінцеву комунікативну інтенцію. Іншими словами, комунікативний лідер зазвичай досягає ефективності мовленнєвого спілкування шляхом вербального і психологічного впливу на учасників процесу комунікації. У цьому плані, роль сищика в детективному романі як комунікативного лідера є незалежною. Застосовуючи вчення про гуманітарні техніки мовленнєвого спілкування до аналізованих персонажних діалогів детективного роману, в поданій роботі робиться припущення про переважну роль аргументування як мовленнєвої стратегії. Оскільки, як вказував О. О. Леонтєв, комунікативні стратегії прямо пов'язані з людськими потребами і бажаннями [7, с. 42], зрозуміло, що в діалозі детективного роману відображено, перш за все, зіткнення комунікативної інтенції сищика з інтенціями осіб, підозрюваних в скоєнні злочинів. У такому випадку доречно було б припустити, що аргументування є генеральною лінією мовленнєвої поведінки для сищика, як комунікативного лідера. Розглянемо, який саме тип аргументування є переважним у розмові сищика з іншими дійовими особами у детективному романі.

Відзначимо, що в типовому персонажному діалозі детективного роману, комунікативний лідер (детектив) — це той учасник спілкування, який направляє бесіду шляхом заповнення відсутніх ланок логічного ланцюга за принципом: питання — отримання інформації. На базі цієї отриманої інформації здійснюються формування наступного питання для узгодженого просування діалогу до результативного ефекту. Розуміючи мовленнєвий вплив як цілеспрямований вербальний акт, орієнтований на зміну поведінки, психологічного стану, внутрішнього світу співрозмовника, репліки лідера в діалозі є тим інформативно-значущим повідомленням, яке впливає на результат вербальної інтеракції. У такому аспекті комунікативна стратегія аргументування є, на нашу думку, найбільш дієвим вербальним засобом отримання сищиком відсутнього знання для заповнення інформаційних лакун розслідування.

У прагматичному аспекті аргументування може бути визначено як «макро-мовленнєвий акт, що складається з системи тверджень і/або відповідей на можливі запитання». Іншими словами, протягом м'якого аргументування відбувається обґрунтування суджень або думок шляхом побудови логічних умовиводів, переконань, а також в процесі правильної постанови питань. Таким чином, у процесі аргументування здійснюється взаємодія систем сприйняття, репрезентації і продукування інформації. З іншого боку, в процесі ведення бесіди такого типу шляхом постановки певного типу питань «психічні процеси виходять на поверхню у вигляді спонтанних реакцій» [1, с. 50] і виводять до області знання ту інформацію, яка до цього часу приховувалася співрозмовником з якихось причин. У цьому плані мовленнєва стратегія аргументації є «міжсуб'єктною грою» з виявлення або приховування релевантної інформації для розкриття таємниці.

Водночас, комунікативна мережа створюється відповідно до індивідуально-особистісних особливостей людей, які спілкуються, обраними ними комунікативними стратегіями і тактиками мовленнєвої поведінки для реалізації своїх комунікативних інтенцій. Вочевидь система персонажів в

романі відображає загальні закономірності вербальної доміантності серед учасників подій роману, що виявлена в процесі спілкування і дає ключ до розуміння організації комунікативного процесу, що відбувається у романі. Будь-яке безпосереднє спілкування являє собою складну комунікативну систему, в якій ясно вгадується лідер і його послідовник. У художньому діалозі як відображення реального природного спілкування безпосередні учасники також можуть розглядатися в парадигмі комунікативного лідерства.

Основними дійовими особами, за якими закріплені певні, задані автором ролі, виступають сищик (приватний детектив, поліцейський, аматор, який «випадково» взявся за розкриття таємниці) і коло підозрюваних осіб. У всіх таких випадках слідчий є центральною фігурою розслідування і знаходиться на очах у інших персонажів і читача. Злочинець же, як правило, займає «тіньову» позицію в романі. При цьому завданням сищика є пролити світло на цю невідому особу. Звідси ясно, що система персонажів в детективному творі є структурно радіальною, центральне місце в ній займає детектив, а інші персонажі інформаційно, так чи інакше, пов'язані з ним. Крім прямого лінійного зв'язку сищика з іншими персонажами, в художньому творі нерідко представлені й інші види інформаційних і неінформаційних зв'язків між діючими особами, як-то: родинні, соціальні, тощо. Саме звідси, базову структуру системи персонажів відповідно до законів жанру можна представити наступним чином.

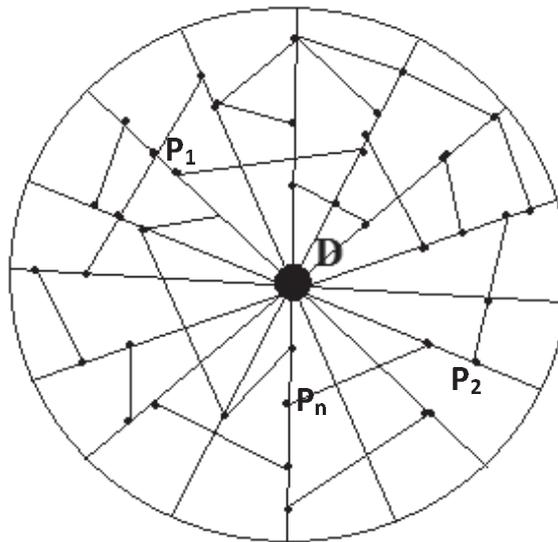

Рис. 1 Система персонажів у детективному романі: сюжетно-інформаційний аспект, де D — детектив-сищик; P₁, P₂...P_n — другорядні персонажі

Наприклад:

Prall let us down the hall and knocked:

«It's your script, isn't it?»

«I wrote it,» Mrs. Fletcher answered

«No. What I mean is that it seems to be your personal copy. Ok, Mrs. Fletcher, thank you for coming.»

Then he turned to Mary:

«Did you notice anything special?» he asked her.

«Notice what?»

«The odour in Mrs. Tralaine's suite?»

«Garlic,» Mary pronounced.

«I must talk to Rip Nestor. Can I ask you a question? Why are you interested in garlic smell in Marla Tralaine's Penthouse?»

Rip shrugged and said «I am very sensitive to odours. We do not use much garlic in southern cooking» (Fletcher J.).

У наведеному фрагменті діалогу інспектор Пролл проводить розслідування вбивства відомої фільмової зірки. Протягом короткого часу він спілкується з трьома різними дійовими особами: місис Флетчер, Мері та Ріпом Нестором. Усі ці персонажі знайомі один з одним і обмінюються репліками на різних етапах розвитку сюжету. Але в бесідах з інспектором Проллом усі вони займають позицію послідовників, у той час як інспектор кожного разу виступає в ролі комунікативного лідера, що скеровує бесіду в потрібному йому напрямку. Таким чином, саме інспектор посідає центральне місце в організації внутрішнього спілкування у романі. Він ставить запитання й намагається встановити істину. Організація його бесіди з колом дійових осіб має доцентровий характер, з одного боку, і по-етапний — з іншого.

Система віртуальної комунікації в детективному романі, як і система природного спілкування, характеризується відносно рухомою рівновагою. Як вже зазначалося, загальна векторна спрямованість бесіди — від центрального персонажа (сищика) до периферії (до інших діючих осіб).

Висновки. Таким чином, у проведеному дослідженні встановлено, що основою віртуального спілкування персонажів у художньому діалозі детективного роману є радіальна спрямованість бесіди від слідчого до підозрюваних. Таке спостереження розширює традиційні уявлення про вербальну взаємодію лідер-послідовник, яка, зазвичай, вважається у кожному окремому випадку вертикально спрямованою мовленнєвою інтеракцією лінійної побудови. Являючи собою фігуру сталого комунікативного лідеру у діалозі по відношенню до інших діючих осіб, сищик керує процесом діалогізування на всіх стадіях розвитку сюжету. Його стратегія м'якого аргументування є незмінною протягом детективного роману. Цей висновок свідчить про ефективність зазначеної мовленнєвої стратегії, що обрана всіма авторами досліджуваних детективних романів.

Література

1. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл / Н. Д. Арутюнова. — М. : Наука, 1976. — 383 с.
2. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики : підручник / Ф. С. Бацевич. — К. : ВЦ Академія, 2004. — 344 с.
3. Белнап Н. Логика вопросов и ответов / Н. Белнап, Т. Стил. — М. : Прогресс, 1981. — 287 с.
4. Гойхман О. Я. Речевая коммуникация / О. Я. Гойхман, Т. М. Надеина. — М. : Прогресс, 1989. — 272 с.
5. Иссерс О. С. Речевое воздействие : учеб. пособие / О. С. Иссерс. — 2-е изд. — М. : Флинта : Наука, 2011. — 224 с.
6. Крысько В. Г. Социальная психология : словарь-справочник / В. Г. Крысько. — Минск : Харвест, 2001. — 688 с.
7. Леонтьев А. А. Психология общения / А. А. Леонтьев — М. : Академия, Смысл, 2008. — 368 с.
8. Морозова И. Б. Речевые механизмы успешного диалогизирования (на материале современного англоязычного детективного романа) / И. Б. Морозова // Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика» : зб. наук. праць. — Херсон : ХДУ, 2013. — Вип. 20. — С. 128–134.
9. Михалёва О. Л. Политический дискурс. Специфика манипулятивного воздействия / О. Л. Михалёва. — М. : Книжный дом «ЛИБЕРКОМ», 2009. — 256 с.
10. Немов Р. С. Психологический словарь / Р. С. Немов. — М. : Гуманитар. изд. центр «Владос», 2007. — 560 с.
11. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации : [монографич. учеб. пособие] / Е. А. Селиванова. — К. : ЦУЛ, «Фитосоцицентр», 2002. — 336 с.
12. Хинкиладзе Е. В. Коммуникативная компетенция как необходимая составляющая профессиональной компетенции [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.khai.edu/csp/nauchportal/Arhiv/GCH/2005/2005-2.pdf>
13. Штурхецкий С. В. Коммуникативні стратегії у місцевому самоврядуванні : аспект соціальної дії [Електронний ресурс]: Наук. конференції / С. В. Штурхецкий. — 2001. — Режим доступу : <http://inconf.org/shturhetskiy-sv-communicativni-strategiyi-u-mistsevomu-movryaduvanni-aspekt-sotsialnoy-diyi>
14. Grice P. Logic and Conversation / Peter Grice // Syntax and Semantics, (eds.) P. Cole, J. L. Morgan. — London : Academic Press, 1975. — Vol. 3: Speech Acts. — P. 134–136.
15. Smith J. Methodological Diversity : Advantages and Pitfalls / J. Smith // Language and Social Psychology. — 1998. — September. — P. 32–41.

References

1. Arutjunova, N. D. (1976), *Sentence and its sense [Predlozhenie i ego smysl]*, Nauka, Moscow, 383 p.
2. Bacevich, F. S. (2004), *Fundamentals of Communicative linguistics [Osnovy komunikativnoi lingvistiki : pidruchnyk]*, Publishing center Academy, Kyiv, 344 p.
3. Belnap, N., Steel, T. (1981), *The logic of questions and answers [Logika voprosov i otvetov]*, Progress, Moscow, 287 p.
4. Gojkman, O. Ya., Nadeina, T. M. (1989), *Speech Communication [Rechevaja komunikacija]*, Progress, Moscow, 272 p.
5. Issers, O. S. (2011), *Speech impact : tutorial for students, 2nd ed. [Rechevoe vozdejstvie : ucheb. posobie]*, Flinta, Nauka, Moscow, 224 p.
6. Krysko, V. G. (2001), *Social psychology : reference book [Socialnaja psihologija : slovar-spravochnik]*, Harvest, Minsk, 688 p.
7. Leontjev, A. A. (2008), *Psychology of communicative impact [Psihologija obschenija]*, Akademija, Smysl, Moscow, 368 p.
8. Morozova, I. B. (2013), «Speech Mechanisms of the effective dialogue communication», *Bulletin of Kherson State University, Series Linguistics* [«Rechevyje mekhanizmy uspeshnogo dialogizirovanija», *Naukovyj visnyk KhDU. Serija Lingvistyka*], Kherson State University, Kherson, vol. 20, pp. 128–134.
9. Michaliova, O. L. (2009), *Political discourse. Specifics of manipulating impact [Politicheskij diskurs. Specifika manipulyativnogo vozdejstvija]*, Booking Hause LIBROKOM, Moscow, 256 p.
10. Nemov, R. S. (2007), *Psychological dictionary [Psikhologicheskij slovar]*, Human. publishing center Vlados, Moscow, 560 p.
11. Selivanova, E. A. (2002), *Fundamentals of linguistic theory of text and communication [Osnovy lingvisticheskoy teorii teksta i kommunikacii]*, CUL Fitosociocentr, Kiev, 336 p.

12. Hinkiladze, E. V. (2005), «Communicative competence as an essential component of professional competence» [«Коммуникативная компетенция как необходимая составная часть профессиональной компетенции»], available at: <http://www.khai.edu/csp/nauchportal/Arhiv/GCH/2005/2005-2.pdf>

13. Shturkhechij, S. V. (2001), «Communicative strategy and local self-management : social activity aspect» [«Коммуникативні стратегії у місцевому самоврядуванні : аспект соціальної дії»], available at: <http://inconf.Org/shturhetskiy-sv-romunicativni-strategiyi-u-mistsevomu-movryaduvanni-aspekt-sotsialnoy-diyi>.

14. Grice, P. (1975), «Logic and Conversation», *Syntax and Semantics*, (eds.) P. Cole, J. L. Morgan, Academic Press, London, vol. 3, Speech Acts, pp. 134–136.

15. Smith, J. (1998), «Methodological Diversity : Advantages and Pitfalls», *Language and Social Psychology*, September, pp. 32–41.

СТЕПАНЕНКО Ольга Александровна,

председатель Цикловой комиссии «Иностранные языки» Одесского мореходного училища рыбной промышленности имени А. Соляника, преподаватель английского языка; ул. Мечникова, 134, г. Одесса, 65028, Украина; тел.: +38 093 4517053; e-mail: solga971@ukr.net; ORCID ID: 0000–0001–7800–6785

РЕЧЕВЫЕ И КОМПОЗИЦИОННЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВИРТУАЛЬНОГО ОБЩЕНИЯ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛОЯЗЫЧНОМ ДЕТЕКТИВНОМ РОМАНЕ

Аннотация. Цель представленной работы состоит в выявлении доминирующей стратегии коммуникативного поведения сыщика как лидера в диалогическом общении, в котором его конечная интенция — познание истины, или получение нового знания. **Объектом** исследования выступает художественный диалог современного англоязычного детективного романа. **Предмет** исследования — речевые стратегии детектива-сыщика, который в процессе общения с другими персонажами пытается раскрыть тайну преступления. В процессе решения поставленных задач использовались **методы** лингвистического наблюдения и описания, коммуникативно-контекстуальный подход, элементы метода прагматического анализа. **Результаты** наблюдения расширяют традиционное представление о виртуальном коммуникативном взаимодействии между лидером и последователем в диалоге детективного романа. Такое взаимодействие, как правило, понимается в каждом отдельном случае как вертикально направленный речевой ход линейной структуры. Результаты исследования дают возможность сделать ряд **выводов**. Базовой коммуникативной стратегией главного героя в английском литературном диалоге детективного романа является стратегия мягкого аргументирования. Вектор выигрышной стратегии имеет радиальную направленность от детектива-сыщика к подозреваемым, которые занимают в диалоге периферийную позицию.

Ключевые слова: детективный роман, литературный диалог, коммуникативная стратегия, мягкое аргументирование, диалогический лидер.

Olga A. STEPANENKO,

Head of the Foreign Languages Chair of Odessa A. Solianik Maritime College of Fishing Industry; 34 Mechnikova st., Odessa, 65028, Ukraine; mob. +38 093 4517053; e-mail: solga971@ukr.net; ORCID ID: 0000–0001–7800–6785

SPEECH AND COMPOSITIONAL PECULIARITIES OF VIRTUAL COMMUNICATION IN MODERN ENGLISH DETECTIVE NOVEL

Summary. The **objective** of the presented work consists in outlining the domeneering strategy of the communication behaviour of the detective-investigator as a dialogical leader whose final intention lies in finding the truth or obtaining new knowledge. The **object** of our research is literary dialogue as it is given in modern English detective novel. The **subject** of work is speech strategies of the detective-investigator who tries to uncover the mystery of crime while communicating with other personages. In the process of solving the set tasks, the following **methods** were used, i. e., linguistic observation and description, communicative- and- contextual approach, elements of pragmatic analysis. The work **results** in finding out, that the strategy of soft argumentation is the basic communicative strategy of the main character in the English literary dialogue of the detective novel. The undertaken study permits to conclude that the vector of his winning strategy is radially directed from the detective-investigator to the suspects, who occupy peripheral position in the dialogue. This observation enhances the traditional image about the virtual communicative interplay between the leader and the follower in the dialogue of the detective novel. As a rule, it is understood in every separate case as a vertically orientated speech move of a lineal structure.

Key words: detective novel, literary dialogue, communicative strategy, soft argumentation, dialogical leader.

Статтю отримано 11.05.2017 р.